

SUMARNI INVENTAR

HR – DAZD – 102-1

OKRUŽNO POGLAVARSTVO U ZADRU
PREDSJEDNIČKI SPISI

1815. – 1816.

Izradila: Dubravka Kolić, viši arhivist

ZADAR, 2012.

SADRŽAJ

OPIS FONDA

1. IDENTIFIKACIJA.....	3
2. KONTEKST	3
3. SADRŽAJ I USTROJ	10
4. DOSTUPNOST	12
5. DODATNI IZVORI	13
6. NAPOMENA	14
7. PODRUČJE KONTROLE OPISA	14
INVENTARNI POPIS GRADIVA	15

1. IDENTIFIKACIJA

1.1. Oznaka /Signatura	HR- DAZD- 102-1
1.2. Klasifikacija	A.1.7.3.
1.3. Naziv fonda	OKRUŽNO POGLAVARSTVO U ZADRU (<i>I.R. Capitanato circolare di Zara</i>) Predsjednički spisi (<i>Atti presediali</i>)
1.4. Vrijeme nastanka gradiva	1815. / 1868.
1.5. Razina opisa	serija
1.6. Količina	43 kutije, 4,3 d/m

2. KONTEKST

2.1. Naziv stvaratelja: C.k. Okružno poglavarstvo u Zadru
(*I.R. Capitanato circolare di Zara*) 1816. – 1865.

2.2. Povijest stvaratelja

Nakon Napoleonovog poraza u Rusiji, Austrija je navijestila rat Francuskoj te su u listopadu 1813. Austrijske postrojbe pod zapovjedništvom generala Franje Tomašića krenule iz Like u Dalmaciju. U Zadar je ušao 7. Prosinca, a 3. Siječnja 1814. se kao namjesnik vojne i građanske vlasti u Dalmaciji obratio stanovništvu pozivajući se na red i mir. Pravno je proces preuzimanja Dalmacije dovršen na Bečkom kongresu.

Kraljevina Dalmacija krajem 1815. upravno je podijeljena na četiri okruga (Zadar, Split, Dubrovnik i Kotor), a od 1. siječnja 1816. pridodan je i okrug Makarska. C. k. naredbom od 26. kolovoza 1818. F. Tomašić obznanjuje da se Makarski okrug (*Circolare di Macarsca*) 1. rujna 1818. spaja s Okrugom Split.

Osnivanje Okružnoga poglavarstva u Zadru proglasio je guverner Franjo Tomašić 3. prosinca 1816. Za okružnoga poglavara (*voivoda okolisni*), imenovan je Vladin savjetnik Ante Schmid koji je 7. ožujka 1817. proglasio da će «Voivodstvo okoliscno» ili «Capitanato circolare» početi radom 17. ožujka 1817. Istoga dana prestaje djelovati Poddelegacija (*Poddelegatstvo-suddelegazione*) Zadra, Šibenika i Paga, a one u Šibeniku i Paga i zvat će se «Krajinski komesari». Općina Skradina, Knina i Biskupije bit će pod Šibenikom, a općina Rab pod komesarom Paga. Zadarski

okrug ima 8 upravno-političkih i sudskih kotareva (*pretura*): Zadar, Obrovac, Šibenik, Knin, Drniš, Skradin, Pag i Rab te 18 općina: Zadar, Nin, Biograd, Sali, Silba, Obrovac, Novigrad, Benkovac, Skradin, Šibenik, Tisno, Zlarin, Knin, Biskupija, Drniš, Mirilović, Pag i Rab.

U sjedištima okruga (Zadar, Split, Dubrovnik i Kotor) djeluju okružna poglavarstva (*Pretura politica*) za upravne poslove i gradske preture (*pretura urbana*) za sudske poslove. Preture u 8 zadarskih kotara bile su nadležne za upravno-političke i sudske poslove. U kotarevima djeluju mješovite preture (preture miste). Na čelu okruga stajao je okružni poglavar podređen Vladi.

Prva značajnija reorganizacija uprave u Dalmaciji provedena je 1823. na temelju odluke od 4. svibnja 1821., a objavljene 17. prosinca 1822. (u Okrugu Kotor odluka je stupila na snagu 1836. godine). Prema Pravilniku o organizaciji općina i teritorijalnoj podjeli iz 1836. (*Raccolta 1822, 279-310*) u Dalmaciji ostaju i dalje četiri okruga (Zadar, Split, Dubrovnik i Kotor). Okruzi se dijele na kotareve, a ovi na općine. Zadarski je ukруг imao kotareve: Kotar Zadar (s općinama Zadar, Nin, Biograd, Sali i Silba), Kotar Obrovac (s općinama Obrovac, Novigrad i Benkovac), Kotar Šibenik (s općinama Šibenik, Zlarin i Tijesno) i Kotar Knin, Drniš, Skradin, Pag i Rab koji su ujedno i sjedišta općina s istim imenom i sjedištem.

Prema ovoj organizaciji općine su osnovne političko-teritorijalne organizacije. Na čelu općina koje su bile u sjedištu okruga ili kotara bio je načelnik (*podestà*), a u ostalima načelnik (*sindaco*) i podnačelnik (*vicesindaco*). Općine su imale općinsku upravu i općinsko vijeće općinsko vijeće u sjedištima okruga imalo je 15 članova, a u sjedištima kotareva 9. Kotarski poglavari u Zadru, Splitu, Dubrovniku i Kotoru bili su istovremeno i načelnici dotične općine. Izbor članova općinskoga vijeća obavljao se svake treće godine. Općine su se sastojale od više naselja. (Popis naselja vidi u *Raccolta 1822*). Naselja sa najmanje 25 obitelji imali su seoskoga glavara (*capovilla*), a seoski glavar je po potrebi imao jednoga pristava (*aggiunto*) i čauša-tekliča. Služba im je trajala tri godine, a Okružno poglavarstvo moglo je i ponovno imenovati iste osobe.

Naredbom ministra unutarnjih poslova Bacha o upravnom uređenju Dalmacije sastavljena na načelima carske odluke od 11. kolovoza 1850 (*Glasnik Dalmatinski br. 71/1850*) na čelu Dalmacije stajat će namjesnik. Za provedbu novoga uređenja Dalmacije predviđena je i posebna komisija, koja je objavila novo upravno uređenje Dalmacije. Promjena je predviđala da pokrajina Dalmacija ima isti broj okruga

(4) i sedam političkih kotara (*prefettura distrettuale*): Zadar, Šibenik, Sinj, Split, Makarska, Dubrovnik i Kotor.

Novi teritorijalni ustroj proveden je 1854. godine. Ova se nova promjena bitno nije razlikovale od ustroja iz 1822. i 1836. godine. Dalmacija ima i dalje 4 okruga (Zadar, Split, Dubrovnik i Kotor), 31 politički kotar, 88 političkih općina i 743 poreske općine. Okrug Zadar imao je 10 kotareva: Zadar, Rab, Pag, Skradin, Kistanje, Obrovac, Benkovac, Drniš, Knin i Šibenik. (*Glasnik Dalmatinski, br. 19 od 7 ožujka 1854*), 17 općina i 218 sela i zaseoka.

Ova organizacija dodaje zadarskom okrugu još kotareve Kistanje i Benkovac. Do manjih izmjena dolazi i u periodu od 1854. do 1861., broj okruga i kotara nije se mijenjao, ali su neke općine ukinute pa je njihov broj pao sa 88 na 82.

Broj okruga ostat će isti kao i za vrijeme ustroja općina 1822. i organizacije uprave 1854. godine. Okružne vlasti u Zadru, Splitu, Dubrovniku i Kotoru ukidaju se 31. prosinca 1865., a poslove koje su do tada vodili okruzi od 1. siječnja 1866. se dijele tako, da jedan dio pripada u nadležnost pretura (kotara) i Namjesništva. Načelnik okruga ostat će i dalje u sjedištu okruga kao nadzorni organ pretura ili ovršni organ političke vlasti, a ostalo osoblje zadržat će neko vrijeme ekstra status ali se u nekom roku moraju rasporediti kod Namjesništva ili pretura.

Godine 1868. provedena je nova organizacija uprave te se upravna vlast odvaja od sudske na svim razinama. Okrug Zadar prostorno je zauzima 96.8 milja kvadratnih, imao je 154. 926 stanovnika i 248 poreskih općina.

U 1903. godini Dalmacija je podijeljena na 14 političkih kotara i 86 općina (*MADIRAZZA, 423-430*).

2.3. Funkcije i nadležnosti

Carskom odlukom od 14. rujna 1852. (*Pokrajinski list 1853.*) utvrđena je nadležnost okružnih i kotarskih ureda (*Pokrajinski list uredovnih spisa za Dalmaciju, Dio prvi, 1853, str. 145-205*). Vlast okruga (*L' autorità di circolo*) je za upravno područje koje joj je dodjeljeno viša političko-administrativna vlast. Njezina vlast je dijelom nadzorna, a dijelom izvršna i upravna. Na čelu joj je načelnik okruga. Ona je u poslovnoj djelatnosti najizravnije podređena pokrajinskoj političkoj vlasti. Okružnim uredima podređeni su kotarski uredi (*uffici distrettuali*). Okružna vlast ih nadzire u obavljanju poslova, podučava i

nadopunjuje i u slučaju potrebe pomaže neposrednim sudjelovanjem u obavljanju poslova. Vodi brigu o tome da li ima dovoljno kvalificiranih službenika, dali kvalitetno obavljaju svoj posao i primjenjuju li u dovoljnoj mjeri važeće zakone i propise.

Okružna vlast posreduje u poslovima između Namjesništva i nižih organa vlasti i ureda. Podčinjena je namjesniku i drugim pokrajinskim organima. Njima podnosi izvješća i prijave i izvršava njihove naloge i naredbe.

Pod okružnom vlasti stoje kotarski uredi ukoliko se tiču njihovog političkog djelokruga, politički uredi onih gradova koji nisu pod uredom i nisu neposredno podčinjeni Namjesniku i Namjesništvu; uredi građanski i svi uredi i tijela u okružju koji nisu podčinjeni višoj vlasti, vojničkoj, sudbenoj i upravnoj. Kotarski poglavari bili su obvezni dostavljati okružnom poglavaru na uvid svoje tajne urudžbene zapisnike.

Okružna vlast od upravnih organa, koji su joj podčinjeni, prima izvješća i prijave, te priopćava i svoje naloge, kao i nagrade viših vlasti. Načelnik okruga mora obići sve kotarske urede, izvršiti uvide jesu li provedene odluke i naredbe viših organa, izvršiti uvid u rad pojedinih službenika i o tome obavijestiti zemaljskom vladu.

Rješava utoke i žalbe u prvoj molbi, a ako je potrebno prosljeđuje ih na rješavanje zemaljskoj vladu. U drugoj molbi rješava predmete koji se tiču redarstva, zemljoradnje, popisivanja stanovništva i novačenja, transporta, ukonačivanja vojske i u drugih poslova koji zahtijevaju hitno rješavanje. Protiv tih presuda dopušten je utok pokrajinskim vlastima. Dužnost je okružne vlasti skrbiti za mir, sigurnost i javni red u okrugu i o tome obavijestiti višu zemaljsku vlast. Od sudskih nadležnosti vlastima okruga pripada pravo nadzora kotarskog sudskog poslovanja i vođenja gruntovnica, zaštitu interesa malodobnih, stanje zatvora i zatvorenika, te da o tome obavještava više upravne i sudbene vlasti.

Okružnoj vlasti dozvoljeno je popisivanje i novačenje vojnika, kao i oprost od služenja vojske i otpust iz vojske, kad se radi o posredovanju između vojničkih i građanskih vlasti. Načelnik okruga posreduje u tome ili za to odredi neku drugu osobu. Kad se radi o gradnji cesta, mostova i kanala, naprava za navodnjavanje i sušenje, o uređenju rijeka i brana, o građenju mlinova i tvornica, obrtnih radnji na vodi, groblju i dr. pripada okružnoj vlasti izdati građevinsku dozvolu, koliko to izdavanje ne spada nadležnost više vlasti. Ako dođe do sporova oko gradnje okružno poglavarstvo rješava u prvoj molbi sporove. Ukoliko predmet ne spada u sudbenu

djelatnost za stanje navedenih gradnji vlast okružna se mora brinuti i mora vršiti nadzor i paziti da se pojedini nedostaci uklone. Za ceste i putove koji se protežu izvan kotara također je potrebno odobrenje okružnih vlasti. Ako se proteže gradnja putova na dva okruga do državne granice, okružna vlast treba obavijestiti pretpostavljenu političku vlast i od iste zatražiti naputke.

Kod gradnje crkava, župne kuće i škole te groblja mora se dogovarati sa duhovnim vlastitima i nadgledati da se građevina završi po propisanom redu.

Okružna vlast skrbi za unutarne uređenje općina. Ona odlučuje u prvom stupnju vezano uz granica općina. U djelokrug okružnih vlasti spada obrt i trgovina, odnosno podjeljivanje povlastica za kavane, staklene varionice, vapnenice, sadrenice i ciglane, obrtno kopanje treseta (turxa) i tjedne sajmove.

Daje suglasnost na godinu učenja (šegrtovanja), polaganja majstorskog ispita, za dobivanje različitih obrtnih ili trgovačkih povlastica. Nadzire kotarske i gradske urede: odmjeruje poreze od kućarina i drugih pristojbi, pregledava zemljišni katastar; predlaže zemaljskoj vlasti oprost od poreza.

Prema ovom ustroju općine su osnovne političko-teritorijalne organizacije. Na čelu općina koje su bile u sjedištu okruga ili kotara bio je načelnik (*podestà*), a u ostalima načelnik (*sindaco*) i podnačelnik (*vicesindaco*). Općine su imale općinsku upravu i općinsko vijeće općinsko vijeće u sjedištima okruga imalo je 15 članova, a u sjedištima kotareva 9. Kotarski poglavari u Zadru, Splitu, Dubrovniku i Kotoru bili su istovremeno i načelnici dotične općine. Izbor članova općinskoga vijeća obavljao se svake treće godine. Općine su se sastojale od više naselja. Naselja sa najmanje 25 obitelji imali su seoskoga glavara (*capovilla*), a seoski glavar je po potrebi imao jednoga pristava (*aggiunto*) i čauša-tekliča. Služba im je trajala tri godine, a Okružno poglavarstvo moglo je i ponovno imenovati iste osobe.

Okružni poglavar (*capitano circolare*)/Načelnik (*capo delle autorità*)

Na čelu okružne vlasti prema carskoj odluci o uređenju i djelatnosti okružnih vlasti od 14. 09. 1852. stoji načelnik kojeg postavlja Namjesnik, ima jednog zamjenika – povjerenika s činom i plaćom tajnika namjesničkog; zatim određeni broj povjerenika, izvježbanih perovođa, jednog okružnog liječnika, jednog tajnika, registrante, pisare i sluge uredovne. U članku 4. Carske odluke stoji da će se naziv funkcije kasnije konačno utvrditi i to s obzirom na one koje su do tada bile u upotrebi u pojedinim pokrajinama. Budući da je u Dalmaciji do 1952. Na čelu institucija okruga

bio okružni poglavar logično je da je tako ostalo do kraja što i iz dokumenata proizlazi.

Okružno poglavarstvo je kao i Vlada/Namjesništvo imalo Predsjedništvo i Predsjedničku kancelariju u kojoj su se rješavali predmeti za koje je bio nadležan okružni poglavar osobno i povjerljivi spisi.

2.4. Administrativni ustroj

U pisarnici je vođeno kazalo (indeks) po imenima i predmetima u koji se upisivao broj urudžbenog zapisnika, a u rubriku, broja svežnja ništa se nije upisivalo. Urudžbeni zapisnik (protokol) vođen je po sljedećim rubrikama: 1. datum predaje, 2. redni broj, 3. sadržaj podneska, 4. njegovo rješenje, 5. datum rješenja, 6. broj svežnja. Iz popisa knjiga je vidljivo da su se u pojedinim godinama poslovanja institucije urudžbeni zapisnici vodili u više knjiga izdvojeno po poslovima, primjerice: za godinu 1820. sačuvana su dva urudžbena zapisnika . Prvi ima oznaku III (Ternione III), a sadrži upise za predmete Sanitet i bolnice (Sanità e Ospedali) i ima upise od 3. Travnja do 31. Prosinca. Drugi urudžbeni zapisnik ima oznaku VI (Ternione VI) , a sadrži upise za predmete: Državna dobra, sol, duhan, takse i carine (Demanio, Sali, Tabachi, Bollo e Dogane)- podatak o datumima upisa nečitak. Budući da nisu pronađene nikakve instrukcije za uredsko poslovanje nije moguća rekonstrukcija administrativnog ustroja na temelju samo djelomično sačuvanih uredskih knjiga. Možda ćemo bolju i cjelovitiju sliku imati nakon što bude sređeno gradivo cijelog fonda.

Spisi nisu slagani prema predmetnim svežnjevima (fascikuli), oznake svežnjeva nisu ni upisivane u urudžbeni zapisnik, već su slagani prema rastućem broju urudžbenoga zapisnika redom i od 1. siječnja do 31. prosinca određene godine. Posebno su slagani predsjednički spisi (*atti presidiali*) a posebno opći spisi. Serija predsjednički spisi od godine 1818. Od kada su sačuvani imaju oznaku “p” koja se nedosljedno stavlja u nazivnik tekućeg broja, ponekad te oznake nema a ponekad su dva – “pp”. Usporedbom spisa sa sva tri načina označavanja čini se da među njima nema razlike niti u sadržaju niti u zaglavlju odnosno naslovu. Od godine 1850. Umjesto oznaka “p” ili “PP” u nazivniku tekućeg broja javlja se slovo “r”. Uredske knjige u koje su upisivani spisi predsjedničke kancelarije nisu sačuvani. Za godinu 1858. sačuvan je urudžbeni zapisnik s naslovom *Protocollo degli affari politici*.

Obavljena je usporedba upisa u taj urudžbeni zapisnik i spisa serije predsjedničkih spisa za tu godine i nije utvrđena podudarnost između brojeva i sadržaja.

2.5. Veze

Predsjedništvo odnosno Predsjednička kancelarija Okružnog poglavarstva u Zadru u obavljanju svojih funkcija i nadležnosti od hijerarhijski nadređenih instiucija komuniciralo je isključivo s Vladom i Predsjedništvom Vlade. U slučaju da su trebali provesti carsku odluku ili odluku nekog ministarstva obavijesti o tome prosljeđivane su im iz Vlade, a i izvješća o provedenom poslu također su preko Vlade transferirana u Beč.

Predsjedništvo Okružnog poglavarstva u Zadru, od tijela kojima je bilo nadređeno, najčešće je komuniciralo s u početku komesarima u Pagu i Šibeniku. Kotarski komesarijati, na čelu kojih su bili kotarski komesari, su kao privremeni organi uprave i sudstva osnovani 1815. godine u Pagu, Šibeniku, Hvaru, Korčulu i Visu. Kotarski komesarijati prestaju djelovati 1820. kada se Zakonom o preturama, koji stupa na snagu 1. veljače 1820., osnivaju preture. Nakon osnivanja pretura Okružno poglavarstvo Zadar najčešće komunicira s pretorima u Zadru, Šibeniku, Skradinu, Dnišu, Kninu, Obrovcu, Pagu i Rabu. Osim pretora komunicira sa načelnicima i podnačelnicima, časnicima Teritorijalnih snaga. U pojedinim mjestima su djelovali sanitarni delegati koji su slali svoja mjesečna izvješća Sanitarnim delgacijama u sjedištima pretura, a komunikacija među njima odvijala se također preko ureda Okružnog poglavarstva. Nadalje Okružno poglavarstvo komunicira i s pojedinim komisijama. Primjerice 19. Prosinca 1818. Okružno poglavarstvo je prema odredbama dekreta Predsjedništva Vlade 905 osnovao Komisiju za unapređivanje poljoprivrede i gospodarstva u Dalmaciji, nakon čega su iste osnovane u općinama. Osim navedenih Općinsko poglavarstvo – Predsjednička kancelarija komunicira s Direkcijom policije, Općinskim komisijama za dobrotvornost, Prvostupanjskim sudom, u prvim godinama djelovanja s mirovnim sucima te sa crkvenim dostojanstvenicima.

2. 6. Povijest fonda

Nakon ukidanja okružnog poglavarstva, njegovi spisi su pripojeni tekućim spisima Registrature Namjesništva, a njima su pridodani i spisi političkih pretura Zadra, Paga, Raba, Obrovca i serdarije Nina, Paga i Raba i sve do izrade Pregleda arhivskih fondova i zbirki 1984. godine vodili su se kao jedan fond „Okružno

poglavarstvo Zadar“. Unutar fonda još iz talijanskog razdoblja posebno se vodila serija spisa okružnog poglavara kao Atti politici što se može prevesti kao politički spisi i kao upravni spisi . Nakon što je gradivo pregledano iz zaglavlja se utvrdilo da se radi o spisima kancelarije Predsjedništva Okruga i donesena je odluka da se spomenuta serija nadalje naziva predsjednički spisi, kao što se i spisi Predsjedništva Namjesništva nazivaju predsjednički spisi .

3. SADRŽAJ I USTROJ

3.1. Sadržaj

Za početno razdoblje u kojem je institucija djelovala sačuvano je više spisa različitog sadržaja. U drugoj polovici izlučeno je više brojeva, a sačuvani spisi uglavnom su mjesečna i tromjesečna izvješća, te nešto predmeta vezanih uz javnu sigurnost, aktivnosti hajduka i sl. Iako su okružni uredi u Zadru, Splitu, Dubrovniku i Kotoru prestala djelovati 31. prosinca 1865. do ukidanja ureda zadarskog okruga nije došlo 1. siječnja 1866. već je nastavljeno u naredne dvije godine što znamo iz činjenice da su spisi nastajali i da su sačuvani do godine 1868. Spisi ove serije sadrže podatke o političkim, gospodarskim, kulturnim, prosvjetnim i zdravstvenim i socijalnim prilikama u okrugu Zadar koji je praktički obuhvaćao čitavu sjevernu Dalmaciju sa Kninom, Drnišom i Šibenikom u razdoblju od 1816. do 1865. godine. Spisi iz početnog razdoblja djelovanja institucije, do druge polovice 20-tih godina sadrže puno podataka o poljoprivredi i proizvodnji na teritoriju okruga koji su nastali nakon prezidijalnog dekreta 905/1818. godine kojim je započela velika kampanja poticanja poljoprivrede i obrtništva u okrugu uz poticaje i podršku države. Naročito se živa aktivnost bilježi na području Drniša gdje su majstori kovači dovedeni iz inozemstva kako bi organizirali proizvodnju zaprežnih kola.

Nadalje, u početnim godinama djelovanja velike količine spisa odnose se na stalna upozorenja viših vlasti i njihovim slijedom akcije na terenu opreza i nadzora sumnjivih osoba, kretanju stranaca, pripadnicima revolucionarnih društava naročito Društva karbonara, kao i na nastojanje austrijskih vlasti da pravoslavno stanovništvo prihvati katoličku vjeroispovijest (tzv. unijaćenje). Kako je među pravoslavnim stanovništvom došlo do snažne reakcije na ta nastojanja koja je kulminirala ubojstvom upravitelja pravoslavnog sjemeništa u Šibeniku Stupinskog

1821. godine velika se količina spisa odnosi na tu temu. Tijek cijele istrage ubojstva može se pratiti kroz spise ove serije u narednih nekoliko godina.

Osim toga mogu se naći podaci o odnosima na granici s Otomanskog carstva i komunikaciji s turskim službenicima i časnicima.

Kroz cijelo razdoblje djelovanja instucije gradivo sadrži policijska izvješća, kasnije nazivana i administrativna ili statistička izvješća. Izvješća su slana mjesečno, tromjesečno i godišnja a sadržavala su podatke o raspoloženju stanovništva, vijesti iz inozemstva, ponašanju javnih službenika, opskrbi, javnom redu i miru, nadzoru stranaca, ponašanju javnih službenika, običajima, zatvorima, zdravlju, čistoći ulica. Dostavljali su ih pretori, načelnici, časnici Teritorijalnih snaga (pukovnici i serdari) te sanitarni delegati. Povremeno je iz tijela središnjih vlasti dolazila uputstva na koji način bi izvješća trebala biti sastavljena i što bi trebala sadržavati kao npr. Lilienbergovo uputstvo iz 1832. godine. Godine 1841., te u nekoliko narednih godina javljaju se periodična izvješća iz pretura koja sadrže podatke o ulovu ribe, broju brodova i mreža, prodaji s cijenama u fiorinima, količini soli i ostvarenoj dobiti. U godini 1845. Iz pretura se tražila dostava podataka o muškim i ženskim osnovnim školama.

Osim tema na koje se odnosi veća količina spisa mogu se naći i zanimljivi podaci o formiranju Poučne zbirke u Politehničkom institutu u Beču čistih i prerađenih materijala u proizvodima u cijeloj Monarhiji, traženju da se za caricu izrade lutke sa četiri karakteristične dalmatinske nošnje, sudbini izbjeglica iz Parge u Grčkoj.

3.2 Odabiranje, izlučivanje i rokovi čuvanja

Spisi Predsjedničke kancelarije sačuvani su za sve godine djelovanja, osim 1816., 1817., 1849. i 1861. Godine. Spisi za sve godine sačuvani su fragmentarno, stječe se dojam da su spisi probrani odnosno da je obavljano izlučivanje iako o tome kad i po kojim kriterijima nisu pronađeni podatci. Spisi su uredno složeni u svežnjeve i slagani rastućim brojem bez obzira na nedostajuće brojeve, pa se ne može zaključiti da je došlo do slučajnog oštećivanja cjeline gradiva.

Gradiva ove serije čuva se trajno.

3.3. Plan sređivanja

Nakon uzimanja fonda u obradu najprije je obavljen uvid i popisivanje sačuvanih uredskih knjiga. Utvrđeno je da je sačuvana 51 knjiga, od čega je veći dio oštećen vlagom na način da nedostaju više od 2/3 knjige i potpuno su nečitke i neupotrebljive. Osim što je dio knjiga oštećeno, nečitko i neupotrebljivo, utvrđeno je da dio knjiga nedostaje. Nije poznato kada i kako su nestale ostale knjige Okružnog poglavarstva kojih je svakako moralo biti jer se po nadnevcima upisa vidi da je za pojedine godine sačuvan samo dio urudžbenih zapisnika. Zbog tih razloga gradivo i ove serije i serije općih spisa morati će biti sređivano kao da uopće nisu sačuvane knjige, ali na isti način kako su izvorno odlagani, dakle prema rastućem broju.

Za seriju predsjedničkih spisa u Popisu gradiva u rubrici Napomena biti će navedene veće sadržajne cjeline unutar spisa za pojedine godine i neki predmeti koji sadržavaju iscrpna statistička izvješća ili zanimljive podatke.

4 . DOSTUPNOST

4.1. Pravni položaj

Gradivo fonda Okružnog poglavarstva u Zadru ima status javnog arhivskog gradiva.

4.2. Uvjeti dostupnosti

Prema članku 18. Zakona o zaštiti arhivskog gradiva i arhivima (NN 105/97) gradivo je dostupno svim korisnicima.

4.3. Autorsko pravo / Uvjeti umnožavanja

Umnožavanje je dozvoljeno sukladno Pravilniku o korištenju arhivskog gradiva (NN 67/1999).

4.4. Jezik i pismo u gradivu

Jezik: talijanski, njemački. Pismo: latinica.

4.5. Tvarne značajke

Papir

4.6. Obavjesna pomagala

Postojao je arhivski popis gradiva Okružnog poglavarstva Zadar. Sada je izradđen sumarni inventar serije Predsjedničkih spisa.

5. DODATNI IZVORI

5.1. Postojanje i mjesto čuvanja izvornika

Izvornici se nalaze u Državnom arhivu u Zadru.

5.2. Postojanje i mjesto čuvanja preslika

Preslike ne postoje.

5.3. Dopunski izvori

HR-DAZD-88 VLADA/NAMJESNIŠTVO ZA DALMACIJU (1814.-1918.)

HR-DAZD-97 POLICIJSKA UPRAVA (1814.-1918.)

HR-DAZD-106 KOTARSKO POGLAVARSTVO OBROVAC (1823.-1868.)

HR-DAZD-107 KOTARSKO POGLAVARSTVO PAG (1816.-1868.)

HR-DAZD-108 KOTARSKO POGLAVARSTVO RAB (1823.-1868.)

HR-DAZD-109 KOTARSKO POGLAVARSTVO ZADAR (1821.- 1868.)

HR-DAZD-563 VLADA/NAMJESNIŠTVOZA DALMACIJU; Sanitarni kordon prema turskoj granici

HR-DAZD-386 ZBIRKA TISKOVINA

5.4. Bibliografija

Vjekoslav Maštrović, Razvoj sudstva u Dalmaciji XIX. st., Zagreb 1959.

Valentino Lago, Memorie sulla Dalmazia, tom I, Mleci 1868.

Frane Ivković, Organizacija uprave Dalmacije za vrijeme druge austrijske vladavine 1814.-1918. Arhivski vjesnik 34-35 (1991.-1992., 35-36, str. 31-51)

Dubravka Kolić, Carsko-kraljevsko Namjesništvo u Zadru 1814.,-1918., Državni arhiv u Zadru, 2010.

ZBIRKE PRAVNIH PROPISA

Raccolta delle leggi ed ordinanze per la Dalmazia, 1819-1848.; List državnih zakona za kraljevine i zemlje zastupane u Carevinskom vijeću, 1849.-1918.); Pokrajinski list

zakona za Kraljevinu Dalmaciju, 1853-1917.; Glasnik Dalmatinski 1849.-1866.);
DAZD – 386 *Zbirka tiskovina 1608.-1959.);* DAZD – 377 *Miscellanea XI- XX.*

6. NAPOMENA

Prilikom citiranja ovoga arhivskog fonda navodi se: kratica naziva ustanove, matični identifikacijski broj fonda, u prvom citatu i naziv fonda, broj spisa (gornji desni kut na poleđini) i godina, te tehnička jedinica, npr: HR-DAZD-102, 513/1833., kut. 22

7. KONTROLA OPISA

7.1. Napomena arhivista

Sumarni inventar serije izradila Dubravka Kolić, viši arhivist.

7.2. Pravila i propisi

Inventar je izrađen po pravilima Opće međunarodne norme a opis arhivskog gradiva ISAD (G) i Međunarodne norme arhivističkog normiranog zapisa za pravne i fizičke osobe te obitelji ISAAR (CPF).

7.3. Nadnevak izrade opisa

Opis izrađen 2012. Godine.

P O P I S G R A D I V A

Kutija	Godina	Raspon brojeva	Napomena
1	1818.	2 / 285	236 - Izvješće Predsjedništvu Vlade vezano uz službenike ureda Okružnog poglavarstva , 373 - Osnivanje Komisije za unapređivanje poljoprivrede i gospodarstva u Dalmaciji
2	1819.	3 / 278	<ul style="list-style-type: none"> - Prezidijalni dekreti evidentirani pod brojevima 70/1817 i 249/1818. u kojima se traži dostava mjesečnih izvješća o kriminalu i policijskim prekršajima od načelnika, komesara, mirovnih sudaca i časnika Teritorijalnih snaga na teritoriju zadarskog okruga (šalju se u kontinuitetu do prestanka rada institucije), - Spisi koji se odnose na unaprjeđivanje poljoprivrede i seoske proizvodnje vezano uz prezidijalni dekret 905, -spisi vezani uz dekret iz 1817. o gradnji objekata za vojsku na granici (Mirlović, Drniš, Kričke), - više brojeva odnose se na osnivanje i rad Poljoprivrednih komisija u cijelom Okrugu, - Projekt nove sistematizacije zanimanja i zanata, trgovine i industrije Dvorske komisije za trgovinu u Beču, Mjesečna izvješća načelnika, komesara, mirovnih sudaca, sanitarnih delegata i časnika Teritorijalnih snaga (br. 240)
3	1819.	280 / 689	<p>Spisi koji se odnose na unaprjeđivanje poljoprivrede i seoske proizvodnje vezano uz prezidijalni dekret 905 i s tim u vezi osnivanje rasadnika pod vodstvom Orazija Pinellija, Mjesečna izvješća, rad Poljoprivrednih komisija, Poučna tehnička zbirka</p> <p>– Obavijest komesarima, pukovnicima i serdarima o odluci nadvojvode Ferdinanda o formiranju poučne tehničke zbirke o čistim i prerađenim materijalima u proizvodima u cijeloj Monarhiji (br. 283)</p>
4	1819.	703 / 941	- Nered u Sanitarnom kordonu na području Knina
5	1819.	2 mj. – 11. mj.	- Mjesečna izvješća o sigurnosti, zdravlju, opskrbi i raspoloženju ljudi u Pokrajini

6	1820.	9 / 258	<p>-Analiza dostavljenih mjesečnih izvješća za Vladu, Unaprijeđivanju poljoprivrede i seoske proizvodnje na područje Drniša,</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izvješća o izbjeglicama iz Parge u Grčkoj, - Dekreti upućen novopostavljenim pretorima u Zadru, Šibeniku, Skradinu, Drnišu, Kninu, Obrovcu, Pagu i Rabu o područjima koja trebaju obuhvatiti u budućim izvješćima i drugom, - Izvješće Predsjedništvu Vlade vezano uz arhimandrita Zelića u Šibeniku i pritužbe pravoslavaca na njihovog nadbiskupa Kraljevića i prethodni izvještaj pretora Drage, - - Satira na račun i katoličke i pravoslavne crkve koja se pojavila u Skradinu – istraga o autorima, -Tomašićev dopis okružnom poglavaru u kojem poziva na pojačan nadzor nad profesorima i podučavanjem omladine, - Izvješće kninskog Pretora i sanitarnog delegata u Grabu o novom turskom «guverneru» i njegovim pretenzijama za pomicanje granice i Tomašićeva uputstva za taj slučaj (Mustaj Baša)
7	1820.	259 / 544	<ul style="list-style-type: none"> - Spisi koji se odnose na arhimandrita Zelića u Šibeniku i pritužbe pravoslavaca na njihovog nadbiskupa Kraljevića i prethodni izvještaj pretora Drage, - Satira na račun i katoličke i pravoslavne crkve koja se pojavila u Skradinu – istraga o autorima, - Nalog svim pretorima da nadziru sve osobe koje su svojoj djeci omogućile privatno podučavanje, - Upute svim pretorima o potrebi pojačanog opreza i nadzora nad svim potencijalno sumnjivima pojavama vezano uz revolucionarna gibanja u Napulju i Siciliji, Društvo karbonara
8	1820.	547 / 665	<ul style="list-style-type: none"> - Tomašićev nalog da se u svih osam pretura proslijedi tiskana okružnica koja se odnosi na Društvo karbonara i izvješća koja se na to odnose
9	1821.	2 / 265	<ul style="list-style-type: none"> - Društvo karbonara, Potreba pojačanog opreza i nadzora sumnjivih osoba (pretorima, pukovnicima T.S), - Nadzor pravoslavaca, Unaprijeđivanje poljoprivrede i proizvodnje U Dalmaciji, radionice u Drnišu, teren <i>Pichetto</i> na teritoriju Drniša, zahvati na Čikoli
10	1821.	267 / 449	<ul style="list-style-type: none"> - Odnosi s Turcima, - Nadzor pravoslavaca - Unaprijeđivanje poljoprivrede i proizvodnje U Dalmaciji, radionice u Drnišu, teren <i>Pichetto</i> na teritoriju Drniša, zahvati na Čikoli
11	1821.	451 / 747	<ul style="list-style-type: none"> - Poučna zbirke proizvoda koji se proizvode u Monarhiji u Politehničkom institutu u Beču, - Unaprijeđivanje poljoprivrede i proizvodnje U

			Dalmaciji, radionice u Drnišu, teren <i>Pichetto</i> na teritoriju Drniša, zahvati na Čikoli
12	1822.	2 / 391	- Unaprijeđivanje poljoprivrede i proizvodnje U Dalmaciji, radionice u Drnišu, teren <i>Pichetto</i> na teritoriju Drniša, zahvati na Čikoli
13	1822.	398 / 726	- Mjesečna izvješća, Poučna zbirka, Nadzor pravoslavaca, Društvo karbonara, Nadzor sumnjivih osoba, - Odnosi s Turcima
14.	1823.	2 / 713	Policijska izvješća, izvješća pretora, načelnika sanitarnih delegata i časnika T.s, Društvo karbonara, - Unaprijeđivanje industrije i proizvodnje - Potreba pojačanog opreza i nadzora sumnjivih osoba
15	1824.	8 / 967	- Na kraju su odloženi dopisi iz ureda upućeni Preturi Zadar (<i>Atti riservati</i>)
16	1825.	2 / 670	-Pregled poboljšanja u poljoprivredi i industriji poduzetih u vojnoj godini 1824. u zadarskom Okrugu (br.200) Na kraju su odloženi dopisi iz ureda upućeni Preturi Zadar (<i>Atti riservati</i>)
17	1826.	9 / 622	-Pregled poboljšanja u poljoprivredi i industriji poduzetih u vojnoj godini 1825. u zadarskom Okrugu (9, 200), - Opširno izvješće upućeno Vladi o poduzetom na poboljšanju poljoprivrede i industrije (br. 48), - Tabelarni pregled službenika Teritorijalnih snaga u zadarskom Okrugu (br.250), - Na kraju su odloženi dopisi iz ureda upućeni Preturi Zadar (<i>Atti riservati</i>)
18	1827.	1 / 707	- Na kraju su odloženi dopisi iz ureda upućeni Preturi Zadar (<i>Atti riservati</i>)
19	1828.	3 / 669	- Opširno izvješće o poljoprivredi i industriji u svih 8 pretura(br. 67), - Policijska izvješća
20	1829.	7 / 425	- Ministarstvo unutrašnjih poslova posredstvom guvernera obavještava da prefekt dvorske biblioteke Dietrichstein namjerava oformiti zbirku rukopisa uglednih i slavni osoba iz svih naroda i epoha te se tu svrhu zanima za arhive obitelji Ponte, Draganić, Difnico i de Vergada(br. 60), - Pregled poboljšanja u poljoprivredi i industriji poduzetih u vojnoj godini 1828. u zadarskom Okrugu (br. 90), - Pregled novo posađenih maslina u mjestima Okruga(br.268)
20	1830.	11 / 619	- Pregled poboljšanja u poljoprivredi i industriji poduzetih u vojnoj godini 1829. u zadarskom Okrugu (br. 49), -Tabelarni pregled s isprnim podacima o osobama zaposlenim u preturama u Dalmaciji (br. 120),

			– Tabelarni pregled pčelara i košnica u godinama 1828. i 1829. u mjestima zadarskog Okruga (br.162)
21	1831.	1 / 985	- Pregled poboljšanja u poljoprivredi i industriji poduzetih u vojnoj godini 1830. u zadarskom Okrugu (br.121 ,120), - Dolazak stručnjaka iz Bassana na Ižu da pomogne zdelare na otoku Ižu da poboljšaju kvalitet u svojim proizvoda (br. 553, 914) - Pregled poboljšanja u poljoprivredi i industriji u vojnoj godini 1831.(br. 553)
22	1832.	2 / 1222	– Guverner Lilienberg upozorava Okružno poglavarstvo Zadar da mjesečna policijska izvješća koja se s terena preko okružne vlasti dostavljaju Vladi često ne sadržavaju ono što je potrebno, te još jednom navodi 8 traženih elemenata (br. 513)
23	1833.	9 / 873	- Podrobna analiza u cilju smanjivanja troškova za plaće službenika na komunalnoj razini (br.135)
24	1834.	56 / 856	Izrazito fragmentarno sačuvano, najzanimljivija policijska izvješća, još o narodnim nošnjama i čistoći ulica,o poljoprivredi i industriji Na kraju su u košuljicu odloženi su spisi upućeni okružnom poglavaru 1834. godine koji se odnose na neke spletke pravoslavaca na drniškom području (na tim spisima javlja se nova oznaka u nazivniku «K», npr25/K)
24	1835.	4 / 532	– Tabelarni predmet po mjestima za Teritorijalne snage(br. 20), - Tabelarni pregled troškova za ublažavanje oskudice u 1834 i 1835. (br.246 i 250), - zapisnici općinskih sjednica i liste za poklonstvo caru
25	1836.	2 / 399	– Izvješće policije za prosinac 1835. sadrži zanimljive podatke o dnevnom pristajanju brodova u lukama Obrovac, Šibenik, Pag (br. 23), - Najviše sačuvanih brojeva su policijska izvješća po mjesecima
25	1837.	9 / 283	- Sačuvano ukupno 33 spisa od toga 12 mjesečnih policijskih izvješća
26	1838.	3 / 355	- Sačuvana većim dijelom samo policijska izvješća,zanimljiv spis 155 gdje se u cilju pripreme posjete saskog kralja traži dostava podataka o klimatskim obilježjima, znamenitostima, karakterističnim proizvodima pojedinih općina (br. 23),
26	1839.	8 / 287	– Spis koji sadrži podatke o reguliranju pitanja kolona i zemljišnih odnosa (br.120), -Policijska izvješća,
27	1840.	1 / 441	– O promociji dalmatinskih vina u SAD-u (br.1), – Opsežan spis o dobrotvornim zakladama u Okrugu, sa opširnim tabelarnim prikazima (br.233),

			- Policijska izvješća
27	1841.	21 / 225	-Podaci po preturama o ulovu ribe s brojem brodova i mreža, količina ulova, prodaja s cijenama u fiorinima, okvirni trošak po brodu u fiorinima, količina soli, dobit (br. 21 i 96), - Policijska izvješća
28	1841.	236 / 527	– Podaci o poslovima na razdvajanju sudske i upravne vlasti u preturama(br. 289), – Gradnja zvonika u Preku (br. 392), – proizvodnja vina u Okrugu (br. 487), - Policijska izvješća
28	1842.	15 / 585	- Sačuvan 41 spis, uglavnom Policijska izvješća – Podaci o ribolovu na području šibenske preture(, br. 29), – Priprema dolaska nadvojvode Franje Karla u Zadar (br. 360 i 366)
29	1843.	3 / 508	–Problemi s unijatima na području Drniša(br. 3), – Podaci o ribolovu na području šibenske preture(br. 100), – Statistički podaci o stanovništvu i dr. za Zadar(br. 412), - Policijska izvješća
29	1844.	11 / 516	– Tabelarni prikaz podataka o ribolovu na području preture Zadar , Pag i Šibenik (br. 63), – Promocija vina u Engleskoj (br.110)
30	1845.	1 / 630	– Osnovne škole Pretura Drniš (br.6), – Obavijest iz Vlade okružnom poglavaru o pravopisu u Zori dalmatinskoj (br.25), – Tabelarni pregled podataka o muškim i ženskim osnovnim školama u okrugu Zadar, Obrovac, Skradin, Šibenik (br.35 i 74), – Škole Preture Knin(br.174), - Policijska izvješća
30	1846.	17 / 965	– Podaci o ribolovu Pretura Zadar (br.122), – Podaci o unijatima u razdoblju 1837-1845.(br.481), – Optužbe protiv rapskog pretora(br.565), – Obavijest o onima koriste gnusne izraze, pogrde i psovke na račun vlasti (br.780), – Mjere za poboljšanje kvalitete maslinovog ulja (br.842), - Policijska izvješća
31	1847.	6 / 777	– O prijedlogu o organiziranju novih civilnih naoružanih snaga koje bi se umjesto teritorijalaca brinule za javni red i sigurnost (br.143), – Podatci o ribolovu u Okrugu Zadar 1846. (br.240), - Policijska izvješća
31	1848.	32/399 + 19 brojeva drugih oznaka	Fragmentarno sačuvano, 19 brojeva odloženih na kraju 1848. spisi su Okružnog poglavarstva, ali su pokušane uvesti izmjene u označavanju: K od signiranja 19 brojeva na kraju navesti datum i broj u lijevog gornjem uglu da se izbjegne zabuna, - Policijska izvješća

32	1850.	11/436	- Od ove godine mjesečna izvješća Vladi se nazivaju administrativna (<i>Rapporto amministrativo</i>) – gotovo isti sadržaj, a ispod tekućeg broja ustaljeno je slovo „r“ ili „pr“ umjesto dotadašnjeg „p“ i „pp“
32	1851.	20 / 494	– Sukob pretora i uprave gimnazije u Zadru zbog ponašanja nekih učenika (br.370), – Organiziranje žandarmerije(br.470), - Administrativna izvješća
33	1852.	4 / 781	– Popis zabranjenih tiskovina (br.663), - Administrativna izvješća
33	1853.	10 /289	– Popis političkih izbjeglica iz Lombardo-venetskog kraljevstva čija će imovina biti oduzeta (br.112), - Administrativna izvješća
34	1853.	319 / 645	– Opsežno administrativno izvješće za cijelu 1852., ponovno se javljaju mjesečna izvješća u javnom mnijenju (<i>spirito publico</i>) uz redovna administrativna izvješća (br.319), – Carska odluka koja se odnosi na male promjene u teritorijalnim nadležnostima okružnih poglavarstava u Dalmaciji, službenicima i plaćama(br.571)
34	1854.	4 / 1566	- Sačuvana samo 43 spisa, – Dopis od odlikovanima zlatnog i srebrnog križa s krunom (br. 249), - Više brojeva koji se odnose na slučaj službenika Daniela Difnica iz Šibenika, - Administrativna izvješća
35	1855.	46 / 1715	– Ubojstvo Cav. Francesca Bleilebena (br. 97), - Mjesečna izvješća u ovoj godini se nazivaju izvješća sa statističkim podacima (<i>dati statistici</i>)
35	1856.	68 / 1245	- Izvješće predsjedništvu sa statistikom o epidemiji kolere od lipnja do prosinca 1855. (br. 161), – O reaktivaciji Trgovačke komore u Zadru (br. 381), – O izboru načelnika u Rabu (br. 923), – Uputstva za Solane u Pagu i Dinjiški da bi se osigurao interes državne blagajne(br. 1083), - Obavijesti o zločincima i hajducima
36	1857.	31 / 1330	– uređenje arhiva Preture Knin (br. 475 i 560), - Pregled dojava o prijestupima u kotaru Zadar i Benkovac u razdoblju 11/1856 do 04/1857 (br. 623), – Osnivanje novih pretura u Biogradu i Tisnom sa statističkim podacima (br. 892), - Obavijest o potvrdi titule i grba obitelji Draganić-Vrančić (br. 1023 i 1330)
37	1858.	5 / 872	– Pregled slučajeva krvne osvete za Okrug Zadar (br. 217), -Popis izabranih u vijeće komune Zadar (br.

			289), – razgraničenje između Kotara Knin i Kistanje (br. 606 i 872), - Redovita mjesečna izvješća
38	1859.	2 / 1009	– Upad pljačkaša iz Okruga Zadar u Bosnu (br. 220), – Dokument o osnivanju (<i>Atto fondazionale</i>) fonda za pomoć vojnim invalidima Kraljevstva Dalmacije (br. 703) - Redovita mjesečna i tromjesečna izvješća
39	1860.	238 / 716	- Reambulacija pašnjaka u Lici koje koriste stanovnici zadarskog Okruga (br. 297), – Pogoršanje stanja sigurnosti u pokrajini, traži se mišljenje o ponovnoj aktivaciji Teritorijalnih snaga (br. 716)
39	1862.	146 /	Sačuvano samo 10 brojeva, – Liste za izbor delegata za Dalmatinski sabor (bez broja), - Jedno trimestralno i mjesečna izvješća za veljaču i ožujak
40	1863.	15 / 707	– Borba protiv hajdučije (br. 234 i 370), – Ovom predmetu pripojeno i riješeno još 10 spisa u 1863, a ima i bilješku o spisima u 1864. i 1865. koji se vezuju na isti predmet – radi se o žalbi stanovnika Obrovca na pretora Emilija Franza (br. 707), - Mjesečna izvješća
41	1864.	25 / 1256	– Izvještaj pretora Šibenika, Skradina, Drniša, Paga i Raba o „potrebama i željama, osjećajima i duhu“ stanovništva (br. 35), - Redovita mjesečna izvješća, trimestralna izvješća, hajdučija
41	1865.	21/373	Mjesečna i trimestralna izvješća
42	1865.	376 / 610	– Opsežan predmet koji se odnosi na slučaj obrovačkog pretora Emilija Franza (br. 483)
42	1866.	2 / 1132	– Incident u Drnišu na Veliki petak (br.47), - Traži se poseban oprez zbog ratnih zbivanja
43	1867.	13 /491	– Okružni poglavar Okruga Split dostavlja dokumente koji se odnose na slučaj Emilija Franza koji je nakon Obrovca preuzeo Preturu Makarska (br. 638). - Mjesečna izvješća
43	1868.	66 / 656	– Izbor članova Komore za trgovinu i industriju (<i>Camera di commercio e d'industria</i>) (br. 144, 190, 195, 203 i 234), – Hajdučija (br. 241), – Podaci o otpuštenim i kažnjenim članovima postrojbi žandarmerije (br. 470)

			- Mjesečna izvješća
--	--	--	---------------------